

REBUILDING UKRAINIAN SOCIETY WITH A FOCUS ON MEMES: THE PATH TO  
MODERNIZATION

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З АКЦЕНТОМ НА МЕМИ: ШЛЯХ ДО  
МОДЕРНІЗАЦІЇ

**Ірина Дружкова**

кандидат історичних наук, доцент

E-mail: irise2002@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7934-5057

ResearcherID E-6496-2017

Одеський національний медичний університет,  
Україна

**Iryna Druzhkova**

PhD of Historical Sciences, Associate Professor

E-mail: irise2002@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7934-5057

ResearcherID E-6496-2017

Odessa National Medical University, Ukraine

**ABSTRACT**

*This article explores the significant role of internet memes in the reconstruction of Ukrainian society following crises such as military conflicts, economic instability, and social transformations. As a form of digital communication, memes are an integral part of modern media culture and a powerful tool for conveying ideas and emotions to a broad audience. In the context of Ukraine's recovery, memes act as a means of modernization, helping to shape a collective national identity. They unite various segments of the population around shared values, fostering social cohesion and strengthening the community. One of the primary functions of memes is their ability to quickly adapt to changing social and political environments. During times of conflict and instability, they allow for the reflection on complex events through humor and satire, helping people accept change. This makes memes an effective tool for integrating society into global processes. The article analyzes the psychological and sociological impact of memes, particularly in shaping public opinion and collective memory. During political upheavals in Ukraine, memes were used to mobilize public support, criticize authorities, and highlight social issues. They became a means of political activism and resistance, especially during the 2014 Russian aggression and the full-scale conflict in 2022. Memes like «The Ghost of Kyiv» and «Russian Warship» became symbols of resistance and national pride both in Ukraine and abroad. By analyzing the role of memes in Ukraine's post-conflict recovery and modernization, this article contributes to a broader understanding of how digital culture and communication technologies impact societal development. Memes have evolved into more than just online entertainment; they have become an essential part of political communication and a key tool in shaping modern national identities. Through their widespread use in social media, memes offer a unique lens through which to observe and understand the dynamic processes of cultural transformation and adaptation in Ukraine and beyond. Additionally, the article examines the use of memes in propaganda and counter-propaganda. In hybrid warfare, memes help combat disinformation, defending Ukraine's sovereignty. They respond swiftly to informational attacks, spreading truthful information and debunking fake news. Overall, the article demonstrates that memes are not only a form of entertainment but also a powerful instrument of social cohesion, political mobilization, and national identity formation.*

**Key words:** memes, collective memory, national identity, disinformation, humor and satire, propaganda, recovery.

**Постановка проблеми.** Україна як держава стикається з низкою викликів, пов'язаних із відновленням суспільства після кризових подій, таких як військові конфлікти, економічна нестабільність та соціальні трансформації. Одним із аспектів, які потребують уваги, є модернізація суспільства – процес, що включає як технологічний, так і культурний розвиток, спрямований на інтеграцію країни до глобальних процесів та формування сучасної національної ідентичності. У цьому контексті важливу роль відіграють інноваційні підходи до комунікації та формування суспільної свідомості, серед яких виділяється використання інтернет-мемів. Меми як форма швидкої візуально текстової комунікації, здатні швидко поширювати ідеї, впливати на громадську думку та об'єднувати різні групи населення навколо спільних цінностей та ідей.

Меми відіграють ключову роль у формуванні колективної свідомості та адаптації суспільства до змін. Вивчення цього явища з позиції соціальної психології допоможе зрозуміти, як меми можуть впливати на поведінку великих груп людей та сприяти їхньому згуртуванню навколо спільних цілей. Це є частиною історії медіакультури, яка формує нові форми культурної ідентичності та відображає зміни в суспільстві. Дослідження мемів у контексті медіаналізу допоможе зрозуміти, як цифрові медіа трансформують культурні практики та впливають на суспільну думку. Меми можуть служити інструментом політичної мобілізації та активізму, що особливо актуально для постконфліктного суспільства, яке шукає нові шляхи консолідації та розвитку максимально дистанціюючись від радянської спадщини.

**Актуальність теми.** Україна перебуває у процесі глибоких соціальних, політичних та культурних трансформацій, зумовлених, зокрема, війною, економічними викликами та прагненням інтеграції до європейської спільноти. В умовах постконфліктного суспільства питання відновлення стає ключовим для подальшого розвитку країни. Це стосується не лише фізичної та економічної відбудови, але й відновлення соціальної тканини, національної ідентичності та модернізації суспільних процесів.

Після кризових подій суспільство потребує інструментів для згуртування та відновлення почуття єдності. Меми як форма масової комунікації здатні відігравати важливу роль у формуванні спільної національної ідентичності, підсилюючи колективну свідомість та сприяючи об'єднанню громадян навколо спільних цінностей.

Вони можуть слугувати засобом відновлення культурних наративів, що відображають сучасні українські реалії, та боротьби зі старими національними символами і міфами.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій,** Крайні роки все більше з'являється досліджень пов'язаних з різними аспектами проблематики, серед найбільш сучасних досліджень можна зазначити про роботи Людмили Підкуймухи та Наді Кісс. У статті досліджено політичні інтернет-меми як інструмент формування громадської думки. Розглянуто їхню роль у суспільстві на прикладі креолізованих мемів про Петра Порошенка та Володимира Зеленського, створених під час виборів 2019 року. Основна увага приділяється вербальним аспектам мемів, їхнім семантичним та функціональним особливостям, а також аналізу образу опонента. Стаття досліджує вплив політиків на «війну мемів» і роль мемів у поляризації суспільства (Pidku ĩmukha, Kiss, 2020). Стаття Л. Підкуймухи досліджує військові плакати, що використовуються в гібридній війні між Росією та Україною на Донбасі. Розглянуто їхню роль у мобілізації суспільства, наборі солдатів та підтримці бойового духу. Досліджено плакати 2014-2017 років, що містять як вербальні, так і візуальні елементи, зокрема образи «друзів» і «ворогів». Також аналізуються символи Другої світової війни, які використовували як проукраїнські, так і проросійські сили (Pidku ĩmukha, 2021).

Після початку гострої фази війни 24 лютого 2022 року через вторгнення російської армії, з'являються нові зарубіжні та українські дослідження. Цей безпрецедентний конфлікт у центрі Європи породив нові форми комунікації, включаючи меми, які стали важливими для публічних та інституційних дискурсів. Дослідження Роберти Браччале аналізує меми, поширені на Twitter з хештегом #Ukraine під час початкового етапу вторгнення. Меми виконували не тільки роль хроніки конфлікту, а й особистих історій. Виділено чотири основні функції мемів: розмовна, катарсична, критична і контрмеми. Це дослідження підтверджує використання мемів для обговорення публічних подій та участі в суспільних дебатах, акцентуючи на ролі емоцій у комунікації (Bracciale, 2023). Серед історичних робіт в основному обговорюються можливість та доцільність використання мемів у освітніх цілях, тому роботи історика Кирила Мелекесцева стоять окремо, коли автор аналізує вплив дезінформації та фальсифікації історії на колективну пам'ять через цифрові платформи (Мелекесцев, 2023). Дослідження Алли Коваленко присвячуються з'ясуванню особливостей психології, емоцій сатиричної комунікації в соціальних мережах із допомогою мемів, певних ефектів і копінг-стратегій: «Меми поряд з пропагандистськими та контрпропагандистськими наративами відображали й водночас програмували поведінку українців, тобто формували соціальну поведінку нації в умовах загрози, а саме: базисні копінг-стратегії «розв'язання проблем» та «пошук соціальної підтримки», які унеможливили існування стратегії «уникання» [24] (Коваленко, 2024:24).

**Метою** статті є дослідження ролі мемів у процесі відновлення українського суспільства та їхнього впливу на формування колективної ідентичності, соціальної згуртованості і модернізації на тлі політичних і соціальних трансформацій, викликаних війною та іншими кризовими ситуаціями.

**Постановка завдання.** Визначити вплив мемів на суспільну свідомість та колективну пам'ять в Україні в умовах криз. Проаналізувати використання мемів як інструменту психологічної підтримки та соціальної згуртованості під час війни. Дослідити роль мемів у політичній боротьбі, зокрема їх використання в пропаганді та контрпропаганді. Оцінити культурний та соціальний вплив мемів на модернізацію суспільства, поширення сучасних цінностей та адаптацію до змін.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Історія розвитку мемів в Україні є цікавою частиною сучасної інтернет-культури, яка відображає соціальні, політичні та культурні зміни, що відбуваються в історії країни. Наприкінці 1990-х і на початку 2000-х років в Україні почали з'являтися перші інтернет-форуми та соцмережі (наприклад, "Однокласники"). На цих платформах користувачі обмінювались текстовими жартами, картинками та відео, що можна вважати прототипами сучасних мемів. Один із перших форматів мемів, що набули популярності, були демотиватори. Вони часто містили саркастичні чи гумористичні коментарі до фотографій або малюнків.

Злет соціальних мереж відбувається в 2010-ті роки з поширенням Facebook, Twitter та Instagram, українці почали активно долучатись до світової культури мемів. Меми стали засобом обговорення актуальних подій, зокрема політичних та соціальних.

Під час Євромайдану та інших політичних подій меми відігравали важливу роль у поширенні інформації та мобілізації громадськості. Мем «Путін х\*йло» став одним із найвідоміших політичних мемів в історії України. Поступово зростала кількість мемів, створених українською мовою, що відображали локальні культурні особливості та гумор. Вони часто включали відсилки до української музики, літератури та історії.

З початком російсько-української війни у 2014 році, а потім з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році меми стали важливим інструментом підтримки бойового духу та поширення правди про події. Зокрема, меми про «Привида Києва», «Руський корабель», або меми про Байрактар стали популярними як в Україні, так і за її межами. У цей період почали з'являтися меми, що створюють нових «фольклорних» героїв, таких як «Чорнобаївка» чи «Паляниця», які стали символами українського опору. Сьогодні меми в Україні є невід'ємною частиною популярної культури, вони використовуються не тільки в розважальних цілях, а й для висловлення соціальної критики, громадянської позиції та об'єднання людей навколо спільних ідей. Існують численні українські пабліки та спільноти, що спеціалізуються на створенні та поширенні мемів.

Меми в Україні стали потужним культурним феноменом, який відображає не тільки локальні події, але й глобальні тренди, а також впливає на формування сучасної української ідентичності. Використання мемів у контексті соціальних та політичних подій в Україні відіграє важливу роль у формуванні громадської думки, мобілізації суспільства, а також у боротьбі за інформаційний простір. Меми стали одним із найпотужніших інструментів сучасної комунікації, дозволяючи швидко поширювати ідеї, критикувати владу або підтримувати певні соціальні рухи. Меми це важливий інструмент боротьби за свободу слова, демократію та права людини, вони можуть бути використані для висміювання авторитаризму, цензури та порушень громадянських прав, сприяючи підвищенню обізнаності та мобілізації суспільства на захист своїх свобод. Під час Євромайдану меми стали одним із головних засобів вираження протесту проти режиму Віктора Януковича. Вони зображували політиків у карикатурному світлі, висміювали корупцію та насильство з боку влади. Завдяки мемам, протестувальники могли швидко обмінюватися інформацією та об'єднувати зусилля. Особливого поширення набули меми, пов'язані з тим, що багато протестувальників вдягнули на голови каструлі та маски свиней і кіз, зазвичай використовувані на новорічних святкуваннях і вертепах. Таким чином вони висловлювали своє неприйняття антиконституційного закону «Колісниченка-Олійника».

Одним із символів Революції Гідності став термін «йолка» (головна ялинка на Майдані Незалежності), що була встановлена замість новорічної ялинки. Цей мем використовувався для висміювання влади та її рішень, а також для мобілізації протестувальників. Мем про Олександра Турчинова, якого в народі називали «кривавий пастор», став популярним під час подій на Майдані та подальшого збройного конфлікту на сході України. Мем використовувався як сатиричне зображення Турчинова, що підкреслювало його жорсткий підхід до врегулювання конфлікту.

З початком російсько-української війни меми стали інструментом боротьби з російською пропагандою. Вони висміювали російську владу, армію та їхні дії, що допомагало підвищити моральний дух українців та дискредитувати агресора в очах міжнародної спільноти і паралельно

зображують українських військових та цивільних як героїв. Це сприяє підвищенню патріотизму та надає сили тим, хто бореться за свободу України. Як приклад – ті самі меми про «привида Києва», «байрактар», які стали символами національної гордості.

Меми використовуються для об'єднання українців навколо спільних цінностей та цілей, для викриття фейкових новин та маніпуляцій. Вони наочно демонструють абсурдність або брехливість певних тверджень, що робить їх ефективним інструментом боротьби з дезінформацією.

В умовах гібридної війни меми стали зброєю в руках як державних, так і недержавних акторів. Вони використовуються для деморалізації противника або для створення позитивного іміджу серед власного населення та міжнародної спільноти.

Меми можуть використовуватися для привернення уваги до соціальних проблем, таких як корупція, нерівність, екологічні проблеми. Вони можуть підштовхувати до дискусії, підвищувати обізнаність і навіть стимулювати до дії. В Україні меми стали важливим інструментом у боротьбі за права жінок та ЛГБТ+ спільноти. Вони допомагають популяризувати ідеї рівності, толерантності та прав людини.

Як показали у своїй роботі Л. Підкуймуха Л. та Н. Кісс, під час виборчих кампаній меми часто використовуються як інструмент агітації або контрагітації і можуть бути спрямовані на підтримку певного кандидата або партії, або ж на дискредитацію опонентів.

Меми відіграють важливу роль у формуванні національної ідентичності, оскільки вони здатні швидко та ефективно передавати культурні, історичні та соціальні наративи, які формують спільне розуміння нації та її цінностей. Вони стали сучасним засобом вираження національної самосвідомості, який об'єднує людей навколо спільних символів, традицій та ідей. Меми українською мовою сприяють популяризації та утвердженню української мови як важливого елементу національної ідентичності, відбувається використання локальних діалектів, фразеологізмів та крилатих висловів у мемах підсилює мовний аспект національної ідентичності, роблячи його доступним і популярним серед різних поколінь.

У мемах часто використовуються символи національної культури, такі як вишиванки, тризуб, історичні постаті та події, що створює відчуття спільної історії та культурного спадку. Це допомагає зміцнити зв'язок між різними поколіннями українців.

Під час війни та криз меми стали засобом героїзації українців, як цивільних, так і військових. Зображення героїчних постатей, українських захисників, формують почуття національної гордості та підсилюють колективний дух. Прикладом можуть бути меми присвячені відновлюваним роботам працівників ДТЕК. Навіть проблеми, пов'язані з відключеннями світла, використовувались для великого різноманіття мемів, які ще й часто супроводжувались піснею групи Скрябін «Мовчати».

Меми, які висміюють агресора та підкреслюють стійкість українців, сприяють зміцненню національної ідентичності через спільне протистояння ворогу. Це формує наративи національного опору та єдності перед загрозою, зокрема промовиста різниця черг у военкоматах в Україні та в ІКЕА в росії, чи кричуща різниця реакцій місцевого населення на іноземні війська в 2024 році в Курській чи в 2022 в Херсонській областях.

Меми часто реагують на соціальні зміни та події, включаючи питання ідентичності, національних цінностей та культурної спадщини. Вони допомагають осмислювати ці зміни та підсилюють їхнє значення у контексті національної ідентичності, також дозволяють українцям критично осмислювати власну культуру та традиції через самоіронію, що сприяє більш глибокому розумінню національної ідентичності та її розвитку. Меми, що відображають національну ідентичність, також відіграють роль у підтримці зв'язку між українцями, які живуть за кордоном, та їхньою батьківщиною. Вони допомагають діаспорі підтримувати зв'язок із культурою та актуальними подіями в Україні. Українські меми, що поширюються на міжнародному рівні, допомагають підвищити обізнаність про Україну та її культуру серед світової спільноти, сприяючи формуванню позитивного образу країни.

Меми є доступним і зрозумілим для молоді інструментом, що допомагає передавати цінності та наративи національної ідентичності наступним поколінням. Вони можуть слугувати інструментом виховання патріотизму, любові до рідної культури та поваги до історії. Через меми формується сучасний образ України, який спирається на історичну спадщину, культурні цінності та спільні переживання. Вони є динамічним і живим елементом національної ідентичності, який адаптується до сучасних викликів і реалій.

Це потужний інструмент модернізації суспільства, оскільки вони швидко і ефективно передають ідеї та цінності, які відповідають сучасним реаліям. Використання мемів для просування

сучасних цінностей дозволяє зробити ці цінності доступними та привабливими для широкої аудиторії, особливо для молоді. Вони можуть наочно демонструвати проблеми дискримінації та стереотипів, водночас популяризуючи ідеї рівності та інклюзивності. Завдяки гумору та доступності, меми роблять ці теми зрозумілими та прийнятними для широкої аудиторії, як наприклад, шлюб онлайн через Дію (Бройтман 2024).

Меми також можуть висвітлювати права етнічних, релігійних та інших меншин, допомагаючи у формуванні суспільної підтримки для захисту їх прав та боротьби з дискримінацією, часто використовуються для просування екологічної свідомості, підвищення уваги до проблем зміни клімату, забруднення навколишнього середовища та необхідності сталого розвитку. Вони можуть заохочувати до екологічно відповідальної поведінки, наприклад, сортування сміття, зменшення використання пластику чи збереження природних ресурсів, рятувальні операції пов'язані з підливом Каховських ГЕС, чи розкраданням херсонського зоопарку.

Меми заохочують до волонтерства, участі у соціальних проєктах та благодійності, підкреслюючи важливість активної громадянської позиції та відповідальності перед суспільством. У контексті соціальних та політичних рухів меми використовуються для мобілізації людей на протести, активізм та інші форми громадянської активності, спрямовані на досягнення соціальної справедливості.

У цифрову епоху меми стали інструментом для просування ідей цифрової етики, включаючи захист приватності, відповідальне використання соціальних мереж та боротьбу з кібербулінгом. Мемами також можна критикувати надмірне використання смартфонів, соціальних мереж та інших цифрових технологій, акцентуючи увагу на важливості балансу між онлайн і офлайн-життям.

Однією з найважливіших характеристик мемів є їхня здатність легко й ненав'язливо передавати сучасні цінності через гумор і сатиру. Це робить меми ефективним засобом комунікації, який може проникати в свідомість людей, не викликаючи захисної реакції, що дозволяє просувати важливі ідеї у доступний спосіб. Меми як інструмент модернізації суспільства є унікальним явищем, що поєднує в собі легкість сприйняття, швидкість поширення та здатність впливати на широку аудиторію. Вони допомагають популяризувати сучасні цінності, сприяючи формуванню більш відкритого, інклюзивного та прогресивного суспільства.

Меми можуть сприяти адаптації суспільства до змін завдяки своїй здатності швидко реагувати на нові реалії, формувати суспільні настрої та допомагати людям осмислити й прийняти зміни, що відбуваються навколо них. Вони є універсальним засобом комунікації, який дозволяє транслювати складні ідеї в зрозумілій, доступній і часто гумористичній формі. Однією з основних особливостей мемів є їх майже миттєве поширення після виникнення нових подій чи змін, що дозволяє суспільству оперативного адаптуватися до нових умов і допомагають людям осмислити події, знижуючи рівень тривоги та стресу. Під час війни в суспільстві панують невизначеність та стрес, і меми допомагають людям зрозуміти і прийняти ці зміни, сприймати їх з гумором або філософською іронією, що полегшує процес адаптації.

Меми здатні об'єднувати людей навколо спільного досвіду. Наприклад, під час пандемії COVID-19 меми стали засобом відображення спільних переживань, таких як карантин, дистанційна робота та соціальна ізоляція. Це допомагало людям відчувати, що вони не самотні у своїх переживаннях, і що суспільство проходить через ці випробування разом.

За допомогою мемів суспільство формує нові соціальні норми, які виникають у результаті змін. Наприклад, меми можуть популяризувати носіння масок або вакцинацію, створюючи нові моделі поведінки, які швидко засвоюються суспільством. Вони допомагали боротися з дезінформацією та фейками, поширюючи науково обґрунтовані рекомендації та підвищуючи рівень довіри до вакцин. Це сприяло підвищенню рівня вакцинації та зниженню рівня поширення вірусу.

Гумористичний характер мемів допомагає знизити рівень напруги та тривожності, пов'язаної зі змінами. Вони дозволяють побачити ситуацію з іншого боку, що допомагає легше її сприйняти та зменшує відчуття загрози. Мемами поширюють позитивні повідомлення та поради щодо психічного здоров'я, що особливо важливо під час соціальних змін, коли люди можуть відчувати стрес та невизначеність. Мемами можна заохотити людей до освоєння нових технологій та інновацій. Наприклад, меми про цифрові валюти, штучний інтелект або дистанційне навчання допомагають розвіяти страхи та стимулюють зацікавленість у нових технологіях. Меми сприяють адаптації до цифрових змін, таких як перехід на віддалену роботу, онлайн-навчання або використання нових цифрових інструментів. Вони допомагають сприймати ці зміни як норму, а не як щось загрозливе. Меми активно використовуються для підтримки та поширення сучасних соціальних рухів, таких як

права ЛГБТ+, гендерна рівність, екологічна свідомість та інші. Це допомагає суспільству легше прийняти нові цінності та адаптуватися до соціальних змін. Мемі допомагають людям бути більш відкритими до змін, показуючи позитивні аспекти нових ідей або стилю життя, що полегшує їхнє сприйняття та прийняття. Однак так само це може бути і контрпродуктивним, як то пропаганда в Росії проти Дня Святого Валентина з зображенням розстріляної команди НКВС, що вбивають Амура, який виглядає як дитина. Мемі можуть змінювати ставлення людей до певних змін або подій, наприклад, створюючи позитивний образ нових соціальних чи економічних реалій. Вони можуть сприяти прийняттю змін через показ позитивних аспектів та можливостей, що з'являються. Завдяки мемам суспільство може поступово адаптуватися до нових норм та умов, що особливо важливо під час швидких змін, таких як глобалізація або технологічний прогрес. Наприклад, мемі можуть просувати ідею глобального громадянства або екологічної свідомості, що стають важливими частинами сучасної ідентичності. Завдяки своїй гнучкості та здатності до швидкого реагування на зміни, мемі стають ефективним інструментом для сприяння адаптації суспільства до нових умов. Вони допомагають людям сприймати зміни з позитивної сторони, знижувати стрес та об'єднуватися навколо нових ідей та цінностей. Мемі стали потужним інструментом для сприяння соціальним змінам у багатьох країнах і різних контекстах.

В якості прикладів можна згадати такі відомі Рухи BLM, MeToo, Fridays for Future. Black Lives Matter (BLM) під час протестів BLM у США мемі відіграли важливу роль у приверненні уваги до проблем расизму, поліцейського насильства та системної дискримінації. Мемі поширювали інформацію про випадки несправедливості, закликали до дій та мобілізували громадськість на підтримку руху. Завдяки мемам ці питання стали темою глобального обговорення, що сприяло підвищенню обізнаності та виклику до змін. Рух MeToo, який почався з мемів та хештегів у соціальних мережах, став глобальним символом боротьби з сексуальним насильством і домаганням. Завдяки мемам тисячі жінок змогли поділитися своїми історіями та викрити культури мовчання, які існували навколо цих питань. Це призвело до масштабних соціальних змін, включаючи законодавчі ініціативи та зміни у корпоративних культурах. Рух Fridays for Future, започаткований Гретою Тунберг, активно використовував мемі для популяризації кліматичних протестів та підвищення екологічної свідомості. Мемі допомагали залучати молодь до участі в протестах та акціях, підкреслюючи важливість дій для боротьби зі зміною клімату. Завдяки цьому руху питання кліматичної кризи стало одним із центральних у світовому порядку денному.

Під час війни в Україні мемі стали важливим інструментом для підтримки бойового духу, мобілізації суспільства, боротьби з російською пропагандою та привернення міжнародної уваги до подій. Ось кілька прикладів успішного використання мемів для соціальних змін в Україні під час війни:

«Русській военний корабль...», який став символом опору. Цей мем, що виник на основі відомої відповіді українських прикордонників на острові Зміїний російському військовому кораблю, став символом українського опору. Він використовувався і використовується для підняття бойового духу, вираження непокори та як демонстрація мужності українських військових. Ця фраза стала одним із найбільш впізнаваних символів українського опору, яка резонувала далеко за межами України, символізуючи боротьбу за свободу та незалежність.

Можна згадати мотивуючу легенду про «Привида Києва» – пілота МіГ-29, який нібито збив кілька російських літаків на початку вторгнення і став символом героїзму та військової доблесті. Незважаючи на те, що історія пілота не підтверджена, цей мем мотивував українців і піднімав бойовий дух, ставши важливою частиною інформаційної війни проти агресора.

Успіхи української армії у використанні турецьких безпілотників Bayraktar TB2 для знищення російської техніки були швидко перетворені на мемі, що висміюють слабкість російської армії та підкреслюють ефективність української оборони. Цей мем використовувався як засіб психологічного тиску на ворога, а також для підняття морального духу українських захисників.

Гасло «Слава Україні!» і до війни було проявом патріотизмом, але під час війни цей відомий український вислів став мемом, який поширювався у різних формах як символ національної гордості та опору. Він використовувався для підкреслення єдності нації та підтримки патріотичного настрою серед українців.

«Доброго вечора, ми з України» як культурний феномен. Цей мем став ще одним символом українського спротиву, підкреслюючи впевненість, спокій та готовність українців боротися за свою землю. Мем поширювався як в Україні, так і за кордоном, набуваючи різних форм, від зображень до музичних треків, підкреслюючи ідентичність українців і їхню готовність боротися.

Українські меми активно використовувалися для висміювання абсурдних і брехливих тверджень російської пропаганди. Наприклад, меми про «бойових українських голубів» або «бойових комарів» стали засобом викриття абсурдних фейків, які поширювалися російськими ЗМІ. Це допомагало знизити вплив російської пропаганди та посміятися з неї. За словами Коваленко Алли «воєнна небезпека визначила особливість психології українців на тривалий час, а сатирична публіцистика, суть якої полягає в копінг-поведінці, у соціальній комунікації виникла для подолання стресу, використовуючи копінг-стратегії» (Коваленко, 2024:28).

Мем «Чорнобаївка» став символом постійних поразок та втрат російських військ у Чорнобаївці (Херсонська область) і одним із найбільш популярних під час війни в 2022 році. Кожен новий удар по російських позиціях у цьому місці супроводжувався новими мемами, що висміювали невдачі ворога. Це не тільки піднімало бойовий дух, але й слугувало нагадуванням про стійкість української армії.

Президент Володимир Зеленський став центральною фігурою багатьох мемів, які підкреслювали його лідерство, сміливість та відданість країні під час війни. Меми з його участю допомагали створити позитивний образ лідера, який залишився зі своїм народом у найважчі часи, що стало важливим фактором моральної підтримки для багатьох українців. Крім ідеологічних можуть бути цілком практичні цілі, як-то збір коштів на військові потреби. Меми активно використовувалися для збору коштів на потреби української армії та гуманітарну допомогу. Наприклад, кампанії зі збору грошей на «народний Байрактар» або на підтримку українських військових супроводжувалися мемами, що підвищувало їхню популярність і сприяло успішному збору необхідних коштів. Або значна кількість мемів про «Народний Супутник»

Волонтерство є важливою складовою українського опору, і меми про волонтерів часто підкреслювали їхню важливість та героїзм. Це сприяло подальшій мобілізації суспільства на підтримку військових і постраждалих від війни.

Ці приклади демонструють, як меми стали невід'ємною частиною інформаційної війни, інструментом психологічної підтримки та засобом мобілізації суспільства в Україні під час війни. Вони допомагали українцям зберігати бойовий дух, висміювати ворога та об'єднуватися навколо спільних цінностей та цілей. Меми відіграють важливу роль у відображенні та формуванні культурних і соціальних змін. Завдяки своїй здатності швидко поширюватися, адаптуватися до різних контекстів та відображати настрої суспільства меми стали не лише засобом комунікації, але й своєрідним дзеркалом, у якому відображаються культурні процеси. Меми відображають і впливають на культурні та соціальні зміни, меми часто реагують на актуальні соціальні проблеми та кризи, відображаючи суспільні настрої та ставлення до цих подій. Наприклад, під час пандемії COVID-19 меми стали важливим засобом для вираження страхів, переживань і навіть критики урядових рішень. Вони допомагають людям осмислювати і перетравлювати складні події через гумор і сатиру. Політичні меми стають інструментом висміювання владних структур та політичних діячів, відображаючи настрої і критику суспільства. Це також допомагає формувати громадську думку та підтримувати діалог щодо політичних змін (Pidku ĩmukha, Kiss, 2020).

Меми можуть допомагати руйнувати старі стереотипи та формувати нові уявлення про певні групи людей або явища. Вони можуть викривати несправедливість, критикувати застарілі соціальні норми або підтримувати інклюзивність і різноманітність. Меми часто використовуються для того, щоб виразити колективний емоційний стан під час криз, таких як пандемії, війни чи економічні труднощі. Вони можуть допомогти знизити напругу, додати іронічний або саркастичний підхід до важких тем, що робить їх більш терпимими для суспільства. Це дозволяє людям висловлювати свої емоції і почуття, а також знаходити підтримку серед інших.

Завдяки гумору і сатирі меми можуть забезпечити катарсис, допомагаючи суспільству переробляти складні ситуації через сміх. Це робить їх важливим інструментом у підтримці психічного здоров'я в періоди суспільних криз.

Меми часто використовуються для зміцнення колективної ідентичності, будь-то національна, культурна або групова. Вони створюють відчуття спільності, коли люди діляться схожими мемами, що відображають їхню культуру, історію або спільні переживання.

Під час криз, таких як війна або природні катаклізми, меми можуть зміцнювати згуртованість суспільства, підкреслюючи спільні цінності і прагнення до спільної мети.

Меми можуть бути використані для підвищення обізнаності про важливі соціальні та політичні питання. Вони можуть викликати інтерес до певної теми і спонукати людей до подальшого дослідження або дії. Меми часто використовуються для того, щоб спростити і

візуалізувати складні ідеї чи проблеми, роблячи їх доступними для ширшої аудиторії. Це допомагає залучити більше людей до обговорення важливих питань. З іншого боку, меми також можуть використовуватися для маніпуляції суспільною думкою через поширення дезінформації або пропаганди. Це може призвести до формування хибних уявлень або загострення соціальних конфліктів. Деякі меми можуть посилювати поляризацію суспільства, розділяючи його на протилежні табори. Це може погіршити суспільні настрої і викликати конфлікти. Таким чином, меми мають значний вплив на формування суспільних настроїв. Вони можуть бути як позитивним, так і негативним фактором, залежно від контексту і намірів їхніх творців. Меми швидко адаптуються до змін у суспільстві, що робить їх потужним інструментом у сучасній культурі та політиці.

Соціальні мережі відіграють ключову роль у створенні та поширенні мемів, оскільки вони забезпечують швидкий і масовий доступ до аудиторії, дозволяють користувачам активно взаємодіяти з контентом, а також сприяють його вірусному поширенню. Багато соціальних мереж, такі як Instagram, Twitter, TikTok, Facebook, надають користувачам прості у використанні інструменти для створення мемів. Це можуть бути вбудовані редактори зображень або відео, фільтри, ефекти та текстові налаштування, що дозволяють швидко створювати контент, навіть без спеціальних навичок. Соціальні мережі дозволяють будь-кому стати творцем мемів. Завдяки цьому, меми створюються великою кількістю людей із різними перспективами, що забезпечує багатство і різноманітність контенту. Соціальні мережі використовують алгоритми рекомендацій, які підвищують видимість популярного контенту. Коли мем починає набирати популярність, алгоритми показують його більшій кількості користувачів, що сприяє його швидкому поширенню. Це призводить до створення вірусних мемів, які охоплюють мільйони людей у короткі терміни (Makhortykh, González Aguilar, 2020). Мережі дозволяють користувачам взаємодіяти з мемами через коментарі, лайки, репости та інші форми зворотного зв'язку. Це створює інтерактивний простір, де меми не тільки споживаються, але й обговорюються, критикуються або перетворюються.

Деякі соціальні мережі, особливо TikTok, популяризували формат мем-челенджів, коли користувачі повторюють або модифікують певний формат мемів, створюючи тисячі варіацій. Це підвищує залученість аудиторії і сприяє вірусному поширенню контенту. Меми можуть бути використані для поширення дезінформації та фейкових новин, оскільки вони швидко розповсюджуються і часто сприймаються як достовірні через свою вірусність і популярність.

Таким чином, соціальні мережі є ключовим інструментом у створенні, поширенні та еволюції мемів. Вони забезпечують платформу для вираження колективних настроїв, сприяють культурному обміну і можуть впливати на соціальні та політичні процеси, але водночас несуть ризики, пов'язані з дезінформацією та поляризацією. Меми мають значний вплив на різні групи населення, особливо на молодь, оскільки вони є однією з найпопулярніших форм цифрового контенту, яка швидко поширюється через соціальні мережі. Молодь часто використовує меми як джерело інформації та спосіб вираження своїх думок. Через меми вони дізнаються про політичні події, соціальні тренди та культурні явища. Це може формувати їхнє сприйняття світу та впливати на їхні цінності й переконання.

Хоча меми часто подають інформацію в спрощеній або гумористичній формі, вони також можуть стимулювати молодь до обговорення серйозних тем. Це може сприяти розвитку критичного мислення, коли молоді люди починають аналізувати зміст мемів і ставити під сумнів їхню достовірність.

Меми допомагають молоді знаходити свою спільноту та формувати ідентичність. Вони можуть об'єднувати людей зі спільними інтересами, поглядами або культурним досвідом. Це особливо важливо у період пошуку себе, коли молода людина намагається знайти свою нішу в суспільстві. Молодь, яка активно споживає меми, може стати вразливою до маніпуляцій та дезінформації. Через швидке поширення мемів у соціальних мережах, недостовірна інформація або пропаганда можуть легко впливати на молодих людей, формуючи хибні уявлення про світ. Для старшого покоління меми можуть бути способом долучення до цифрової культури, особливо якщо вони активно використовують соціальні мережі. Хоча вони можуть не так активно створювати меми, як молодь, вони часто споживають їх як частину інформаційного потоку. Це може впливати на їхні погляди і сприяти кращому розумінню нових соціальних і культурних явищ. Для молодших підлітків і дітей меми можуть бути засобом розваги та комунікації. Проте важливо враховувати, що в такому віці вони можуть не мати достатньо критичного мислення для розрізнення правдивої інформації від жартів або дезінформації. Це може викликати необхідність контролю з боку батьків



або наставників. Таким чином, меми мають широкий вплив на різні групи населення, формуючи їхні погляди, цінності, поведінку та соціальні норми. Вони можуть бути потужним інструментом соціальних змін, але водночас несуть ризики, пов'язані з маніпуляцією та дезінформацією.

Меми значно впливають на формування та підтримку колективної пам'яті, тобто загальної системи спогадів і уявлень про минулі події, яка є спільною для певної групи людей. Це відбувається через їхню здатність швидко поширюватися, залучати широку аудиторію і спрощувати складні ідеї або події до зрозумілих і впізнаваних образів. Меми сприяють побудові колективної пам'яті, їх часто використовують символічні зображення або короткі текстові фрази для узагальнення складних історичних подій чи соціальних явищ. Ці символи стають впізнаваними маркерами, які допомагають зберігати і передавати спогади про події в спрощеній, але ефективній формі.

Меми можуть включати зображення або цитати, що стали знаковими для певних подій. Наприклад, фотографії або відеокадри з протестів, воєн, або соціальних рухів часто стають основою для мемів, які потім залишаються в колективній пам'яті як символи цих подій. Меми допомагають формувати колективні наративи про минулі події, розповідаючи історію через гумор, сарказм або іронію. Це дозволяє зберегти історичні спогади в доступній і привабливій формі, яку легко засвоїти та запам'ятати (Pidku ĩmukha, 2021).

Меми можуть проводити паралелі між минулими подіями та сучасними, допомагаючи суспільству краще зрозуміти поточну ситуацію через призму історії. Це сприяє збереженню пам'яті про минуле в контексті сучасних подій. Меми допомагають формувати і підтримувати національну ідентичність, зосереджуючи увагу на певних подіях або постатях, які є важливими для нації. Це допомагає зберігати і передавати поколінням символи національної гордості та єдності. Меми стають підвалинами для обговорення суперечливих аспектів національної історії, і це дозволяє суспільству не лише зберігати пам'ять про минуле, але й обговорювати, переоцінювати і, можливо, змінювати колективну уяву про певні події. Таким чином, меми є важливим інструментом у процесі побудови колективної пам'яті, оскільки вони дозволяють спрощено і доступно зберігати, передавати і переосмислювати спогади про історичні події. Вони роблять історію більш живою та інтерактивною, сприяючи її збереженню у свідомості різних поколінь.

Меми стали потужним інструментом у політичній боротьбі, значно впливаючи на політичні процеси та суспільну думку. Завдяки своїй здатності швидко поширюватися в інтернеті та соціальних мережах, меми стали ефективним засобом комунікації для політичних партій, активістів і навіть державних структур. Меми дозволяють передавати складні політичні ідеї у простій та зрозумілій формі. Вони здатні швидко досягати широкої аудиторії та спрощувати сприйняття політичних тем, що особливо важливо в умовах інформаційного перенасичення. Політичні рухи використовують меми для залучення нових прихильників та мобілізації наявної бази підтримки. Це особливо ефективно під час виборчих кампаній, коли меми можуть використовуватися для підняття обізнаності про кандидатів або політичні програми. Меми часто використовуються для дискредитації політичних опонентів через сатиру та іронію. Використовуючи гумор, меми можуть висміювати політиків, їхні рішення або дії, що дозволяє критикувати опонентів у легкій та розважальній формі. Завдяки широкому охопленню соціальних мереж меми можуть швидко поширювати негативні образи чи інформацію про політиків або партії. Це може мати серйозний вплив на їхню репутацію, особливо серед молоді та користувачів інтернету (Pidku ĩmukha, Kiss, 2020).

Під час війни важливим аспектом є формування громадської думки. Меми можуть бути використані для маніпуляції громадською думкою, граючи на емоціях аудиторії. Наприклад, зображення, що викликають страх, гнів або жалість, можуть спонукати людей до певних дій або зміни ставлення до конкретних політичних питань.

Меми можуть зміцнювати легітимність певного політика чи уряду або, навпаки, підривати її, створюючи негативний імідж або поширюючи конспірологічні теорії. Меми часто стають символами протестних рухів. Вони можуть включати зображення або гасла, що відображають вимоги протестувальників, і швидко поширюватися серед учасників акцій, формуючи єдине послання. Меми можуть використовуватися для координації дій протестувальників, поширення інформації про місце та час акцій, або навіть для залучення уваги медіа до певної події.

Держави також використовують меми як інструмент пропаганди, створюючи контент, що підтримує офіційну політику та дискредитує опонентів. Це може включати як офіційні канали комунікації, так і підтримку «тролінгових» кампаній у соціальних мережах. Меми можуть також

використовуватися для контрпропаганди, спрямованої на спростування або дискредитацію меседжів, що поширюються іншими державами або політичними групами.

У контексті гібридних війн меми використовуються для ведення інформаційної війни, спрямованої на дестабілізацію ситуації в інших країнах. Це може включати поширення дезінформації або підрив довіри до урядів.

Оскільки меми легко створюються і швидко поширюються, вони можуть бути використані для поширення фейкових новин та дезінформації, що ускладнює доступ до правдивої інформації. Політичні меми можуть сприяти поляризації суспільства, підсилюючи розбіжності між різними групами населення. Це може призводити до зростання напруженості та конфліктів у суспільстві.

Таким чином, меми стали невід'ємною частиною сучасної політичної боротьби, впливаючи на громадську думку, мобілізуючи підтримку та дискредитуючи опонентів. Вони є потужним інструментом, здатним як об'єднувати людей навколо певних ідей, так і розділяти їх на основі політичних поглядів.

В Україні меми відіграють важливу роль у політичній боротьбі, особливо в умовах військових конфліктів, політичної нестабільності та виборчих кампаній. Вони використовуються як засіб сатири, мобілізації громадської підтримки, дискредитації опонентів та поширення певних ідей. Українські меми активно використовуються для розвінчування російської пропаганди та маніпуляцій. Наприклад, меми про «денацифікацію» або «братній народ» висміюють російські наративи, підкреслюючи їх абсурдність і невідповідність реальності. Меми як інструмент пропаганди та контрпропаганди відіграють важливу роль у впливі на громадську думку, особливо в сучасних умовах інформаційної війни та глобалізації. Вони можуть бути використані як засіб поширення політичних меседжів, впливу на емоції людей і мобілізації громадської підтримки або, навпаки, дискредитації ідеологічних супротивників.

**Висновок.** Меми є важливим інструментом психосоціальної підтримки в умовах кризи. Вони сприяють зниженню стресу, згуртуванню спільнот, створенню нових наративів та допомагають людям краще адаптуватися до змін. Завдяки своїй здатності миттєво реагувати на події та відображати колективний настрій, меми стають не лише засобом розваги, а й важливим елементом соціальної стійкості та психологічного відновлення.

Використання мемів, як і будь-якого іншого засобу комунікації, пов'язане з певними етичними викликами. Хоча меми можуть бути потужним інструментом для висловлення думок, гумору та згуртування, вони також несуть ризики, які вимагають усвідомлення та відповідальності. Нижче розглянуті етичні аспекти використання мемів, пов'язані з викликами, ризиками та можливими негативними наслідками.

Меми часто базуються на спрощеній або перекрученій інформації, яка може вводити в оману або маніпулювати громадською думкою. Використання мемів для розповсюдження неправдивої або маніпулятивної інформації є серйозною етичною проблемою.

Меми можуть посилювати негативні стереотипи щодо певних груп людей, націй, релігій або культур. Висміювання таких стереотипів у мемах може сприяти їхньому закріпленню в суспільній свідомості та поглибленню упереджень.

В деяких випадках меми можуть використовуватися для дегуманізації людей або груп, зображуючи їх як менш вартісних, смішних або навіть небезпечних. Це особливо небезпечно в умовах конфліктів або суспільної напруги.

Використання реальних фотографій або відео людей без їхньої згоди у мемах може порушувати їхнє право на приватність. Особливо це стосується випадків, коли такі меми поширюються з негативним або образливим контекстом.

Створення мемів, які можуть вважатися наклепом, дискримінацією або розпалюванням ворожнечі, може мати юридичні наслідки. В деяких країнах авторів таких мемів можуть притягнути до відповідальності за законом.

Автори мемів несуть моральну відповідальність за зміст, який вони створюють і поширюють. Це включає усвідомлення того, як їхні меми можуть вплинути на інших людей, викликати образи або негативні емоції. Оскільки меми швидко поширюються через соціальні мережі, вони можуть стати ефективним засобом поширення дезінформації. Це може призвести до хибного розуміння фактів, формування помилкових переконань та підвищення рівня суспільної тривоги. Деякі меми можуть підбурювати до ненависті або насильства проти певних груп людей. Це може призвести до соціальних конфліктів, дискримінації та навіть насильницьких дій. Молодь, яка часто сприймає

меми як форму самовираження, може піддаватися негативному впливу, якщо ці меми пропагують шкідливу поведінку, зневажливе ставлення до інших або інші негативні цінності.

Меми, що містять образи або насмішки, можуть мати негативний психологічний вплив на людей, особливо якщо вони відчують себе об'єктом таких насмішок. Це може призвести до погіршення самопочуття, зниження самооцінки або навіть депресії. Етичні аспекти використання мемів включають у себе відповідальність за контент, який ми створюємо та поширюємо, а також усвідомлення того, як цей контент може вплинути на суспільство. Меми можуть бути потужним інструментом комунікації, але їхнє неправильне використання може мати серйозні наслідки, включаючи поширення дезінформації, розпалювання ненависті та негативний психологічний вплив. Тому важливо розвивати етичну свідомість та відповідальність у використанні мемів, щоб мінімізувати можливі ризики та сприяти конструктивному суспільному діалогу.

#### ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бройтман С. Шлюб онлайн у Дії викликав хвилю смішних мемів. Люкс зібрав найкращі. 2024. URL: [https://lux.fm/shlyub-onlajn-u-diyi-viklikav-hvilyu-smishnih-memiv-lyuks-zibrav-najkrashchi\\_n158101](https://lux.fm/shlyub-onlajn-u-diyi-viklikav-hvilyu-smishnih-memiv-lyuks-zibrav-najkrashchi_n158101)

Воєнні меми музей. URL: <https://warmemes.com.ua>

Вознесенська О.Л. Меми як засіб медіа-арт-терапії у подоланні колективної травми війни Простір арт-терапії. 2022. № 2 (32). С. 5-29.

Коваленко, А. Психологічні аспекти сатиричної комунікації в сучасній українській воєнній меметиці: За матеріалами соцмереж. *Синopsis: текст, контекст, медіа*. 2024. № 30(1). С. 24–33. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.1.4>

Мелекесцев, К. Нові технології соціальних мереж та їх наслідки для інформаційного протистояння навколо історії України. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2023. № 61. С. 26-35. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/742>

Мелекесцев К. Ключові питання історії України в контексті нових маніпулятивних технологій у мережі інтернет. Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю „Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті. 2020. С. 41-44.

“Народний супутник” бачить все!. URL: <https://gur.gov.ua/content/narodnyi-suputnyk-bachyt-vse.html>

Рубан А. Вплив соціальних мереж на формування ідентичності підлітків та молоді. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2021. № 56. С. 213-220. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/507>

Шайда Н. К. Інформація як інструмент впливу ЗМІ на громадську думку. *VI International Scientific and Practical Conference*. Харків, 2021. С. 1037–1042.

Bracciale R. Meme Tales Unraveling the Function of Memes in the Russian-Ukraine Conflict Rivista Trimestrale di Scienza dell'Amministrazione. 2023. URL: [https://rtsa.eu/RTSA\\_4\\_2023\\_Bracciale.pdf](https://rtsa.eu/RTSA_4_2023_Bracciale.pdf)

Cuppens T. The Weaponisation of Memes 26.03.2023. URL: <https://jasoninstitute.com/the-weaponisation-of-memes/>

Donovan J., Dreyfuss E., Friedberg B. Meme Wars: The Untold Story of the Online Battles Upending Democracy in America. Bloomsbury. 2022. 432 p.

Dziubina, O. Klasyfikatsiia, struktura ta funktsionuvannia internet-memiv v sotsial'nykh merezhakh Twitter ta Facebook. *Molodyi vchenyi*. 2016 (2). P. 375–379.

Makhortykh M., & González Aguilar J. M. Memory, politics and emotions: internet memes and protests in Venezuela and Ukraine. *Continuum*. 2020. № 34(3). P. 342–362. URL: <https://doi.org/10.1080/10304312.2020.1764782/>

Notes, Quotes, and Anecdotes. *Journal of Communication*. Volume 7. Issue 4. December 1957. P. 187–188. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1957.tb00281.x>

Pidku ĩmukha, L., & Kiss, N. Battle of narratives: Political memes during the 2019 Ukrainian presidential election. *Cognitive Studies. Études cogniti-ves*. 2020 (20). Art. 2246.

Pidku ĩmukha, L. History as a weapon: Second World War imagery in the ongoing Russian–Ukrainian cyberwar. *Cognitive Studies. Études cognitives*. 2021(21). Art. 2479.

Pidkuřmukha, L. The Visual Language of Military Conflict: Posters in the Ongoing Russian-Ukrainian War Analysing conflict settings. Case studies from Eastern Europe with a focus on Ukraine. Wiesbaden. P. 137-155.

### REFERENCES

“Narodnyi suputnyk” bachyt vse! [in Ukrainian]. URL: <https://gur.gov.ua/content/narodnyi-suputnyk-bachyt-vse.html>

Bracciale R. (2023). Meme Tales Unraveling the Function of Memes in the Russian-Ukraine Conflict *Rivista Trimestrale di Scienza dell'Amministrazione*. [in English]. URL: [https://rtsa.eu/RTSA\\_4\\_2023\\_Bracciale.pdf](https://rtsa.eu/RTSA_4_2023_Bracciale.pdf)

Broytman S. (2024). Shliub onlain u Diyi vyklykav khvyliu smishnykh memiv. Liuks zibrav naikrashchi. [in Ukrainian]. URL: [https://lux.fm/shlyub-onlajn-u-diyi-viklikav-hvilyu-smishnih-memiv-lyuks-zibrav-najkrashchi\\_n158101](https://lux.fm/shlyub-onlajn-u-diyi-viklikav-hvilyu-smishnih-memiv-lyuks-zibrav-najkrashchi_n158101)

Cuppens T. (2023). The Weaponisation of Memes. [in English]. URL: <https://jasoninstitute.com/the-weaponisation-of-memes/>

Donovan J., Dreyfuss E., Friedberg B. (2022). Meme Wars: The Untold Story of the Online Battles Upending Democracy in America. Bloomsbur. 432 p. [in English].

Dziubina, O. (2016). Klasyfikatsiia, struktura ta funkcionuvannia internet-memiv v sotsial'nykh merezhakh Twitter ta Facebook. *Molodyř vchenyř*. 2016(2). P. 375–379. [in English].

Kovalenko, A. (2024). Psykholohichni aspekty satyrychnoi komunikatsii v suchasniï ukrainskii voïenniï memetytsi: Za materialamy sotsmerezh. *Synopsys: tekst, kontekst, media*. №30(1). P. 24–33. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.1.4>

Makhortyk M., & González Aguilar J. M. (2020). Memory, politics and emotions: internet memes and protests in Venezuela and Ukraine. *Continuum*. № 34(3). P. 342–362. [in English]. URL: <https://doi.org/10.1080/10304312.2020.1764782/>

Mieleketsev, K. (2020). Kliuchovi pytannia istorii Ukrainy v konteksti novykh manipulatyvnykh tekhnolohii u merezhi internet. *Zbirnyk naukovykh prats za materialamy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Totalitaryzm yak systema znyschennia natsionalnoi pamiaty»*. P. 41-44. [in Ukrainian].

Mieleketsev, K. (2023). Novi tekhnolohii sotsialnykh merezh ta yikh naslidky dlia informatsiinoho protystoiannia navkolo istorii Ukrainy. *Naukovyi visnyk Izmil'skoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*. №61. P. 26-35. [in Ukrainian]. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/742>

Notes, Quotes, and Anecdotes. (1957). *Journal of Communication*. Volume 7, Issue 4. P. 187–188. [in English]. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1957.tb00281.x>

Pidkuřmukha, L., & Kiss, N. (2020). Battle of narratives: Political memes during the 2019 Ukrainian presidential election. *Cognitive Studies. Études cogniti-ves*. Art. 2246. [in English].

Pidkuřmukha, L. (2021). History as a weapon: Second World War imagery in the ongoing Russian–Ukrainian cyberwar. *Cognitive Studies. Études cognitives*. Art. 2479. [in English].

Pidkuřmukha, L. (2022). The Visual Language of Military Conflict: Posters in the Ongoing Russian-Ukrainian War Analysing conflict settings. Case studies from Eastern Europe with a focus on Ukraine. Wiesbaden. P. 137-155. [in English].

Ruban A. (2021). Vplyv sotsialnykh merezh na formuvannia identychnosti pidlitkiv ta molodi. *Naukovyi visnyk Izmil'skoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*. № 56. P. 213-220. [in Ukrainian]. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/507>

Shaida N. K. (2021). Informatsiia yak instrument vplyvu ZMI na hromadsku dumku / N. K. Shaida, M. S. Rudyk, Kh. M. Berdak VI International Scientific and Practical Conference. Kharkiv. P. 1037–1042. [in Ukrainian].

Voienni memy muzei. [in Ukrainian]. URL: <https://warmemes.com.ua>

Voznesenska O.L. (2022). Memy yak zasib media-art-terapii u podolanni kolektyvnoi travmy viiny. *Prostir art-terapii*. № 2 (32). P. 5-29. [in Ukrainian].

#### АНОТАЦІЯ

*У статті досліджується важлива роль інтернет-мемів у відновленні українського суспільства після криз, таких як військові конфлікти, економічна нестабільність та соціальні трансформації. Мем як форма цифрової комунікації є невід'ємною частиною сучасної медіакультури і потужним інструментом для передачі ідей і емоцій широкій аудиторії. У контексті відновлення України мери виступають засобом модернізації, допомагаючи формувати колективну національну ідентичність. Вони об'єднують різні групи населення навколо спільних цінностей, сприяючи соціальній згуртованості та зміцненню спільноти. Однією з головних функцій мемів є їх здатність швидко адаптуватися до змін соціального та політичного середовища. У часи конфліктів і нестабільності вони дають змогу осмислити складні події через гумор і сатиру, допомагаючи людям прийняти зміни. Це робить мери ефективним інструментом для інтеграції суспільства в глобальні процеси. У статті аналізується психологічний та соціологічний вплив мемів, особливо в контексті формування громадської думки та колективної пам'яті. Під час політичних потрясінь в Україні мери використовувалися для мобілізації громадської підтримки, критики влади та висвітлення соціальних проблем. Вони стали засобом політичного активізму та опору, особливо під час російської агресії 2014 року та повномасштабного конфлікту 2022 року. Мем «Привид Києва» та «Російський корабель» стали символами опору та національної гордості не лише в Україні, а й за її межами. Аналізуючи роль мемів у процесі відновлення та модернізації України після конфлікту, ця стаття сприяє ширшому розумінню того, як цифрова культура та комунікаційні технології впливають на розвиток суспільства. Мери перетворилися на щось більше, ніж просто розваги в інтернеті; вони стали важливою частиною політичної комунікації та ключовим інструментом у формуванні сучасних національних ідентичностей. Через їх широке використання в соціальних мережах мери надають унікальну можливість спостерігати та розуміти динамічні процеси культурної трансформації та адаптації в Україні та за її межами. Крім того, розглядається використання мемів у пропаганді та контрпропаганді. У гібридній війні мери допомагають боротися з дезінформацією, захищаючи суверенітет України. Вони швидко реагують на інформаційні атаки, поширюючи правдиву інформацію та спростовуючи фейкові новини. Загалом стаття показує, що мери не лише розважають, а й є потужним інструментом соціальної згуртованості, політичної мобілізації та формування національної ідентичності.*

**Ключові слова:** мери, колективна пам'ять, національна ідентичність, дезінформація, гумор і сатира, пропаганда, відновлення.